

NOI ABORDĂRI ȘTIINȚIFICE ÎN TACTICA CRIMINALISTICĂ

Mihail GHEORGHÎĂ,
profesor universitar, doctor habilitat în drept

RÉSUMÉ

En tant que science autonome et pluridisciplinaire la Criminalistique a été l'une des premières sciences qui s'est développée en étroit lien et en dépendance du progrès réalisé dans les sphères de la connaissance des sciences techniques et socio humaines. Ce développement a été imposé tant par l'adaptation de méthodes et moyens déjà existants que par l'élaboration de nouvelles méthodes et moyens visant à assurer avec promptitude les nécessités de la lutte efficace et de la prévention des infractions.

Criminalistica, apărută ca o știință a investigării penale, de la bun început, a servit în calitate de impuls de perfecționare reală și modernizare a actului de justiție. Prin introducerea în procesul de investigare și examinare a cauzelor a anumitor metode și mijloace tehnico-științifice, inclusiv a recomandărilor și procedeele tactice de cercetare în scopul descoperirii și combaterii infracțiunilor, identificării și demascării făptuitorilor, aflării adevărului, Criminalistica, după merite, este recunoscută nu numai în societate, ci și în rândurile infractorilor.

Criminalistica, avînd statut de știință, estimează în permanență: mecanismele (metodele și procedeele); consecințele; modalitățile săvîrșirii infracțiunilor, mijloacele și șiretlicurile utilizate de făptuitori; subiecții infracțiunilor; obiectele atentatelor ilicite. Pentru descoperirea și prevenirea infracțiunilor, criminalistica modelează activitatea infracțională în general și pe anumite domenii, elaborînd ca urmare diverse teorii, teze generale, recomandări, mijloace tehnice, procedee tactice și metodici științifice particulare de depistare, fixare, examinare, documentare și valorificare a urmelor, a probelor infracțiunilor.

Caracterul științifico-aplicativ

al Criminalisticii, direcționarea ei funcțională spre deservirea practicii descoperirii, cercetării și prevenirii infracțiunilor nu diminuează nici într-un fel Criminalistica ca un cumul solid de cunoștințe teoretice, ca un sistem de teorii particulare din diverse domenii, de diferite gradații și niveluri, teze generale, metode, procedee și recomandări argumentate științific și bine verificate practic.

Deopotrivă cu teoriile bine dezvoltate - de exemplu, metodologia criminalistică, teoria identificării criminalistice, teoria versiunilor criminalistice, teoria formării urmelor (traseologia criminalistică) etc. -, în știința criminalistică actuală există domenii mai puțin dezvoltate sau numai punctate, cum ar fi teoriile: diagnosticării criminalistice, caracteristicii criminalistice a infracțiunilor, tipologiei criminalistice a infractorilor, situologiei criminalistice etc. La elucidarea acestora și a multor altor probleme criminalistice lucrează intensiv și cu succes instituții din mai multe țări. Ca argument servesc multiplele teze de doctorat, monografii și publicații științifice.

În lumea modernă, cînd știința a devenit un producător, fără de care nu este posibil a soluționa nici o sarcină din domeniile tehnic, economic, social și cultural, cu o deo-

sebită gravitate se pune întrebarea despre destinația, scopurile și sarcinile dezvoltării Criminalisticii, despre rolul ei în activitatea practică a organelor speciale, de urmărire penală și judecătorești [1].

Dezvoltîndu-se ca o știință care contribuie la descoperirea, cercetarea și prevenirea infracțiunilor, adică la stabilirea adevărului și efectuarea actului de justiție, Criminalistica are ca obiecte de studiu două tipuri de activități umane: activitatea infracțională - de pregătire, efectuare și tănuire a actelor criminale, și a antipodului acesteia - activitatea de descoperire, investigare și examinare a cazurilor în instanța de judecată [2, p. 143]. De asemenea, Criminalistica studiază legitățile de formare a urmelor infracțiunilor (materiale și ideale), precum și modalitățile de depistare, fixare, ridicare și valorificare a acestora de către organele speciale și judiciare, în scopul stabilirii adevărului și atragerii la răspundere penală a persoanelor vinovate. Astfel, ca știință, Criminalistica asigură necesitățile organelor de drept. Asigurarea acestor necesități, și anume a cunoștințelor teoretice necesare pentru descoperirea, cercetarea, examinarea și prevenirea infracțiunilor, constituie sarcina de bază a științei criminalistice.

Tactica criminalistică, compartiment al științei criminalistice legat organic de celelalte compartimente: teoria generală a criminalisticii, tehnica criminalistică și metodica criminalistică, reprezintă un sistem de teze teoretice și procedee generale argumentate științific, bazate pe dispozițiile legii procesual-penală și pe experiența bogată în domeniu. Aplicarea complexă a acestor teze asigură eficacitatea activității organelor de urmărire penală, în vederea soluționării sarcinilor trasate, ținând cont de particularitățile cazului penal și de alte situații concrete de anchetă [3, p. 8; 4, p. 4].

Tezele tactice generale, elaborate în cadrul tacticii criminalistice, constituie niște idei, recomandări de general, formulate științific concis [5, p. 958], verificate și susținute de experiența acumulată în cercetarea infracțiunilor, conform cărora trebuie să acționeze organele care luptă cu criminalitatea (organele speciale, organele de urmărire penală și instanțele de judecată), în scopul asigurării eficacității investigării, descoperirii și prevenirii infracțiunilor. Ele se referă atât la întreaga activitate a organelor de drept în vederea depistării fenomenelor infracționale, identificării făptuitorilor, victimelor și martorilor oculari, cât și la organizarea și efectuarea nemijlocită a acțiunilor de urmărire penală, prevăzute de legislația procesual-penală.

Realizarea actului de justiție reclamă din partea organelor de drept nu numai respectarea strictă și fermă a normelor procesual-penale, ci și o înaltă măiestrie de tactică criminalistică, aplicarea cu pricepere a metodelor, mijloacelor, procedeelelor și recomandărilor fundamentate științific.

Această activitate a organelor judiciare constituie, de obicei, un proces euristic complicat, deoarece organele respective sînt antrenate în restabilirea, reconstituirea evenimentelor și faptelor infracționale, care s-au desfășurat în trecut și care nu pot fi sesizate nemijlocit de către organele de urmărire penală sau de instanța de judecată. Restabilirea, reconstituirea evenimentelor și faptelor infracționale comise, după cum se știe, se face pe baza urmelor apărute în mediul înconjurător și în conștiința persoanelor implicate în actul ilicit sau care au fost martori ai acestuia.

În conformitate cu sarcinile ce stau în fața organelor speciale și de urmărire penală, în activitatea lor se evidențiază, în primul rînd, măsurile orientate spre depistarea și documentarea infracțiunilor, identificarea persoanelor implicate în acestea, obținerea pe parcursul cercetărilor a datelor, probelor ce țin de fapta ilicită comisă sau care se află în curs de pregătire, vinovăția făptuitorilor și alte circumstanțe care au importanță pentru soluționarea corectă a cauzei. În al doilea rînd, scopul fiecărei cercetări constă în stabilirea adevărului și luarea măsurilor necesare de răspundere pentru fapta infracțională săvîrșită. Succesul acestei activități poate fi obținut numai atunci cînd organele respective se conduc de anumite teze, principii, procedee științifice generale, precum și de recomandările tactice concrete privind efectuarea acțiunilor de urmărire penală, prevăzute în legislația procesual penală.

Actualmente, savanții-criminaliști din mai multe țări (Belarusi, Republica Moldova, Rusia, Ucraina etc.) au revizuit unele idei tactice cunoscute anterior, au elaborat și au propus noi forme, categorii,

teorii, principii și recomandări științifice, care se încadrează în compartimentul tacticii criminalistice și au menirea să asigure eficacitatea organizării și efectuării urmăririi penale, precum și examinarea cauzelor în instanțele de judecată. Dintre aceste realizări pot fi numite: categoriile de bază ale tacticii criminalistice, principiile specifice tacticii criminalistice, situațiile de urmărire penală sau situologia criminalistică, organizarea urmăririi penale, interacțiunea în procesul urmăririi penale. Aceste probleme se referă la prima parte a tacticii criminalistice – la tezele ei generale, care împreună cu teoria versiunilor criminalistice și planificarea cercetării sînt deja incluse în manualele elaborate în ultimii ani.

În a doua parte a tacticii criminalistice au apărut următoarele realizări științifice noi: tactica verificării declarațiilor la locul infracțiunii, tactica interceptării și înregistrării comunicărilor, tactica experimentului în procedura de urmărire penală, formele și tactica utilizării cunoștințelor speciale la cercetarea cauzelor penale etc.

Referindu-ne la tezele generale ale tacticii criminalistice putem constata că acestea au fost suplimentate cu noi categorii ale tacticii și în prezent sistemul de categorii include: decizia tactică, recomandarea tactică, procedeul tactic, operațiunea tactică și combinația tactică.

Decizia tactică este definită drept o concluzie a ofițerului de urmărire penală, a procurorului bazată pe situația concretă de urmărire penală cu privire la utilitatea și oportunitatea efectuării anumitor procedee, operații, combinații tactice în scopul obținerii unor probe pe cauza cercetată.

Recomandarea tactică este o

prevedere argumentată științific și motivată de practica de urmărire penală, care poate fi aplicată în funcție de situația creată și de modul de comportare a persoanelor implicate în procesul penal.

Procedeele tactic presupune o recomandare argumentată științific cu privire la ordinea și modul de acțiune a organului de urmărire penală la soluționarea anumitor probleme, realizarea unor acțiuni concrete de anchetare în scopul asigurării eficacității lor cuvenite, luând în considerație particularitățile cazului și ale situației de urmărire penală. Spre deosebire de procedeele tehnico-criminalistice, care stabilesc ordinea și modul de efectuare a acțiunilor în timpul lucrului cu diverse obiecte materiale, mijloace tehnice, procedeele tactice conțin recomandări vizând acțiunile în relațiile dintre oameni – participanți la procesul de cercetare a cazului infracțional.

Operațiunea (operația) tactică reprezintă un sistem (complex) de decizii și procedee tactice, care se efectuează pe cauza cercetată într-un anumit moment în baza situațiilor formate de urmărirea penală, cu scopul soluționării sarcinilor trasate de organele de urmărire penală (identificarea, reținerea infractorului, efectuarea percheziției la domiciliu, serviciu, ascultarea bănuțului, învinutului, victimei, martorilor oculari etc.).

Combinarea tactică este o îmbinare a procedeelelor și operațiunilor tactice, realizate într-o durată de timp în cadrul cercetării unei cauze, cu scopul clarificării unor circumstanțe concrete ale infracțiunii comise, identificării complicilor făptuitorului, stabilirii locurilor tănuirii corpurilor delictive sau a infractorilor, care se eschivează de la urmărirea penală.

Investigarea criminalistică a fiecărui caz ilicit, după cum cunoaștem, se desfășoară în anumite condiții reale, într-un anumit timp, loc, de către anumite forțe. Această activitate se soldează cu constatarea anumitor date probatorii, deseori este condiționată de unele procese ale vieții și activității umane, precum și de comportamentul persoanelor implicate în actul infracțional sau în cercetarea acestuia (bănuț, învinut, victimă, martor, ofițer de urmărire penală, procuror, lucrător operativ, specialist, expert etc.) și, de asemenea, de unele influențe ale indivizilor interesați în rezultatul negativ al cercetării, despre care, uneori, organul de urmărire penală poate nici să nu știe. Acest sistem complicat de relații și activități, în care se desfășoară investigația cazului infracțional, în ansamblu, constituie o anumită situație denumită în tactica criminalistică *situație de urmărire penală*.

Apărută încă la sfârșitul secolului trecut, noțiunea de situație de urmărire penală și-a găsit locul ei în tactica criminalistică. Totodată trebuie să menționăm că în literatura criminalistică noțiunea dată nu trezește careva discuții, fiindcă toată tactica organizării și efectuării cercetării infracțiunilor poartă un pronunțat caracter situativ.

La momentul depistării infracțiunii, este indiscutabil faptul că organele de urmărire penală întâlnesc anumite situații tipice de urmărire penală, iar apoi, pe tot parcursul cercetării cauzei penale, apar diverse situații, destul de complicate care permanent se substituie sau se completează reciproc. În scopul investigării eficiente, analiza și aprecierea acestora permit luarea anumitor decizii tactice, procedurale și

organizatorice optime, precum și selectarea și utilizarea mijloacelor, procedeelelor și metodelor adecvate în situațiile concrete.

Situația de urmărire penală este o stare de fapt (lucruri) ce caracterizează procesul de investigare a cauzei penale concrete, reflectă indicii cantitativi și calitativi ai acestei activități la o etapă sau alta. În opinia noastră, această categorie este foarte flexibilă și se poate schimba de nenumărate ori pe zi, în funcție de probele acumulate, de condițiile în care activează ofițerul de urmărire penală sau procurorul, calitățile acestuia, poziția și comportamentul bănuțului, învinutului sau al altor persoane etc.

Evidențierea situațiilor tipice de urmărire penală, care se creează la momentul depistării infracțiunilor, asigură relevarea căilor și direcțiilor tipice de organizare și efectuare a activității de urmărire penală, determinarea algoritmului respectiv al investigației de la bun început, organizarea interacțiunii, în anumite cazuri cu organele speciale, în scopul identificării și reținerii făptuitorilor.

În calitate de situații tipice de urmărire penală la momentul depistării infracțiunilor pot fi numite următoarele:

- constatarea faptei infracționale când făptuitorul este identificat și reținut;
- constatarea faptei infracționale când făptuitorul este cunoscut, dar el se eschivează de la răspunderea penală;
- constatarea faptei infracționale când făptuitorul nu este identificat.

Părțile componente, care constituie situația de urmărire penală, apar și există în limitele procesului de urmărire penală. Ele își găsesc

reflectare în actele de procedură penală (procese-verbale, ordonanțe), în materialele de investigație operativă, în probele scrise și cele de alt gen, redând relațiile reciproce dintre persoane, obiecte, lucruri, fenomene, proprietăți și manifestări. Luate împreună, părțile componente condiționează individualitatea situației de urmărire penală, apreciază rolul ei în desfășurarea cercetării cazului, determină modul de activitate al ofițerului de urmărire penală, al procurorului în situația concretă [3, p. 36].

Asupra formării situației de urmărire penală influențează două categorii de factori: obiectivi și subiectivi. Anume de acești factori trebuie de ținut cont la determinarea direcției de cercetare a cauzei, la organizarea investigațiilor de către o persoană sau de un grup de persoane (anchetatori), efectuarea acțiunilor concrete de urmărire penală.

Toate situațiile de urmărire penală care se formează pe parcursul cercetării unei cauze penale pot fi clasificate:

1) după timpul apariției – situații *inițiale* (primare), *ulterioare* și *finale*;

2) după condițiile create – situații *favorabile* și *nefavorabile*;

3) după volumul datelor analizate – situații *generale* și *particulare*;

4) după scopul și interesele părților – situații *de conflict* și *fără conflict*.

Apreciind situația de urmărire penală la justa ei valoare ca un complex de condiții, circumstanțe reale, în care activează organul de urmărire penală, și ca un volum de date probatorii, acumulate la un anumit moment al cercetării, putem menționa cu certitudine rolul ei indispensabil în determinarea

anumitei ordini și unui anumit mod de activitate criminalistică. Anume din acest ansamblu de date factologice, ce se referă la circumstanțele evenimentului infracțional, se emit versiunile criminalistice, care servesc ca metodă de cunoaștere a realității și de stabilire a adevărului.

De asemenea, o nouă realizare științifică este dezvăluirea problemei interacțiunii în procesul urmăririi penale, determinarea esenței, formelor și etapelor acesteia.

În procesul investigării infracțiunilor apare deseori necesitatea ca ofițerul de urmărire penală, procurorul să recurgă la ajutorul altor subdiviziuni ale organelor de interne, securității, al reprezentanților diferitelor departamente, ministere etc., pentru a stabili și instrumenta anumite probe. Aceste organe nu se subordonează unul altuia și drept bază juridică a interacțiunii servesc prevederile legislației procesual-penale, Legea despre poliție, precum și actele normative departamentale.

În corespundere cu practica deja stabilită, interacțiunea poate avea loc pînă la pornirea urmăririi penale, în timpul cercetării cauzei sau după trimiterea dosarului în instanța de judecată. La toate aspectele trei etape interacțiunea poate fi numită *de natură administrativă*, atunci cînd ea se bazează pe actele normative departamentale, și *de natură procesuală*, atunci cînd activitatea în comun a cîtorva reprezentanți ai organelor speciale și de drept se bazează pe legea de procedură penală, legea despre poliție sau despre procuratură.

A interacționa înseamnă a conlucra, a activa în comun la soluționarea aceleiași probleme, însă în strictă corespundere cu funcțiile și delimitările de îngrijire.

Interacțiunea în plan teoretic reprezintă o activitate bazată pe lege sau pe acte normative departamentale, coordonată prin scopul, locul și timpul efectuării acțiunilor organelor speciale și de urmărire penală, independente sub aspect administrativ unele de altele, precum și ale reprezentanților altor organizații. Această activitate constă din îmbinarea rațională a mijloacelor și metodelor ce pot servi unui rezultat comun – realizării sarcinii de depistare, cercetare calitativă, descoperirii și prevenirii infracțiunilor.

Scopurile principale ale interacțiunii organului de urmărire penală cu subdiviziunile (serviciile) operative, cu diverse ministere și departamente sînt:

- efectuarea acțiunilor comune în vederea cercetării multilaterale și operative, depline și obiective a infracțiunilor comise, precum și identificarea și reținerea infractorilor;

- prevenirea și curmarea infracțiunilor, demascarea la timp a persoanelor implicate în săvîrșirea acțiunilor ilicite și atragerea lor la răspundere penală;

- restabilirea onoarei, demnității cetățenilor, a altor drepturi încălcate în urma infracțiunii;

- asigurarea compensării prejudiciului material, cauzat de infracțiune.

Numai buna organizare a cercetării cauzei și interacțiunea cuvenită a ofițerului de urmărire penală cu subdiviziunile operative și tehnice ale organelor speciale, cu diverse ministere și departamente poate duce la rezultate în descoperirea infracțiunilor grave, complicate și cu un mare volum de fapte prejudiciabile.

Noile abordări teoretice în tactica criminalistică vizate mai sus

au menirea să lupte cu fenomenul criminalității și să facă activitatea organelor de urmărire penală și a organelor speciale mai eficientă, mai rezultativă.

Referințe bibliografice

1. *Notă.* În Republica Moldova sistemul organelor de drept nu coincide cu cel din România. Organele de urmărire penală nu sînt incluse în organele judiciare.

2. Белкин Р. С. *Криминалистика: проблемы, тенденции, перспективы.* Москва, 1987.

3. Gheorghiu Mihail. *Tezele generale ale tacticii criminalistice.* Chișinău: Ed. ARC, 2004.

4. Doraș Simion Gh. *Criminalistica.* Vol. II. *Elemente de tactică.* Chișinău, 1999.

5. *Dicționar Enciclopedic.* Chișinău: Ed. Cartier, 2001.

ASPECTUL SOCIOJURIDIC PRIVIND VÎRSTA PERSOANEI FIZICE CA O CONDIȚIE DE OBTINERE A STATUTULUI DE SUBIECT PASIV AL RĂSPUNDERII CONTRAVENȚIONALE

Victor GUȚULEAC,
doctor în drept, profesor universitar
Elena COMARNIȚCAIA,
master în drept

SUMMARY

In this scientific publication an attempt is undertaken to argue the decision of the national legislator on raising the age limit on delictual responsibility from 16 to 18 years from the point of view of the sociological, pedagogical, philosophical and criminological aspect.

SUMAR

În prezenta publicație științifică se încearcă să se argumenteze decizia legislatorului național cu privire la ridicarea plafonului vârstei în răspunderea contravențională de la 16 la 18 ani, avînd în vedere aspectele sociologic, pedagogic, filosofic și criminologic.

Autorii, pe paginile diverselor ediții [3; 13; 14; 15], și-au exprimat și au argumentat propria opinie cu privire la ridicarea plafonului vârstei persoanei fizice pentru a obține statut de subiect activ al contravenției și, ca urmare, subiect pasiv al răspunderii contravenționale.

Ne rămîne doar să regretăm că n-am fost auziți și toate concluziile și propunerile noastre rămîn fără atenție.

În actuala publicație, autorii încearcă, din punctul de vedere al diverselor investigații din domeniul sociologiei, psihologiei, pedagogiei și criminologiei și bazîndu-se pe indicatorii dezvoltării economice, social-culturale și demografice, să analizeze decizia legislatorului privind modificarea plafonului vârstei.

Este cunoscut faptul că oricare individ se dezvoltă din punct de

vedere mintal și spiritual odată cu dezvoltarea comunității din care el face parte.

Societățile contemporane trebuie să rezolve multiple probleme care vizează atât realizarea conformității, ordinii sociale și normative, legalității și legitimității organizațiilor și instituțiilor sociale și statele, cît și diversificarea mijloacelor de permisiune și control social, capabile să facă dezirabile și predictibile acțiunile și conduitele indivizilor în raport cu anumite valori și norme [1, p. 7].

Caracterizat ca o formă de presiune și constrîngere prin care sînt reglementate și controlate acțiunile și conduitele indivizilor, dreptul include un ansamblu de reguli sociale cu încărcătură *normativă* în conformitate cu anumite valori sociale (economice, politice, etice, religioase, culturale). Definind și evaluînd tipurile de acțiune și